

Két ritka álskorpió [*Atemnus politus* (Simon, 1878) és *Chthonius heterodactylus* Tömösváry, 1883] hazai előfordulásai

KÁRPÁTHEGYI PÉTER

ABSTRACT: New occurrences of two rare Pseudoscorpiones [*Atemnus politus* (Simon, 1878) and *Chthonius heterodactylus* Tömösváry, 1883] are given. One of them is new to the fauna of Hungary (*Chthonius heterodactylus* Tömösváry, 1883). The other one is very rare in Hungary. Short description and drawings about the species are given. With 2 figures.

Bevezetés

Magyarország álskorpió faunája alig ismert (LOKSA 1966, SZALAY 1968), bár az utóbbi években számos közlemény jelent meg a hazai fajokról (MAHNERT 1963; 1983, MURÁNYI & KONTSCHÁN 2002, KÁRPÁTHEGYI & KONSCHÁN 2005, KÁRPÁTHEGYI 2005), de számos olyan fajunk van, amelynek hazai előfordulásáról csupán néhány, igen régi adattal rendelkezünk. Vizsgálataink során két ritka álskorpió faj került elő. Az egyik fajt, [*Atemnus politus* (Simon, 1878)], eddig Budapest és Vác környékéről ismertük, a másik fajt (*Chthonius heterodactylus* Tömösváry, 1882) eddig hazánkból nem mutatták még ki.

Anyag és módszer

Az álskorpiókat egyeléses módszerrel gyűjtöttük, avar rostálással, fakéreg és kövek alól. A meghatározott állatokat 75%-os alkoholban konzerváltuk, és az Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Állattrendszertani és Ökológiai tanszékén helyeztük el. A fajok meghatározáshoz BEIER (1963) munkáját használtuk.

Fajok bemutatása

Atemnus Canestrini, 1884

Atemnus politus (Simon, 1878)

Rövid leírás: Az *Atemnus* génusz egyetlen európai képviselője. Az előtest sima fényes, sötétbarna. A szemek hiányoznak. Az utótest jóval nagyobb, világos, sötétebb lemezekkel borított. Teste rendkívül zömök felépítésű. Az álkapcsi tapogató vasok, az ujjak jóval rövidebbek a kéznél, a merev ujjon 25, a mozgathatón 32 fog található (1. ábra). Teste 2,4–3 mm hosszú.

Ismert hazai adatai: Budapest, Vác (SZALAY 1968)

Új adatok: Budaörs, Odvas-Hegy, 2003.04.22., leg. Lengyel G. D., Kárpáthegyi P.; Szarvas, Szarvasi Arborétum, 1997.05.18., leg. Merkl O.

Elterjedés: Mediterrán elterjedésű faj.

Élőhely: Száraz élőhelyen, kövek alatt fordul elő.

Chthonius heterodactylus Tömösváry, 1883

Rövid leírás: Karcshú testfelépítésű állat. Az előtesten 20 szőr van, az episztóma kicsi, fogazott, oldalt 2 pár szem található. Az utótest oldalról lapított. Az állkapcsi tapogató karcshú, a merev ujj S-alakban hajlott, 20–24 ritkásan álló hegyes foggal, a mozgatható ujj, jóval rövidebb íves, vége csaknem kampószerűen behajlik, a fogazat rajta hátrafele áll, fűrészszerűre hasonlít (2. ábra).

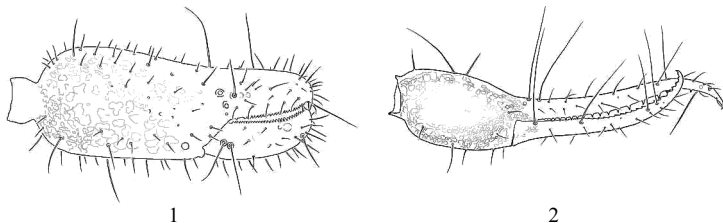
Testhossza: 1,6 mm (hím), 1,8–2 mm (nőstény).

Új adatok: Kőkapu, 2005.09.25., leg. Kárpáthegyi P.

Elterjedés: Szlovákia, a Kárpátok Ukrajnában, illetve Erdély Romániában. Feltételezhetően kárpáti elterjedésű faj.

Élőhely: Nedves avarban, talajban él.

Megjegyzés: Ez az állat hazánk faunájára új faj.

1–2. ábrák Az álskorpiorok ollói: 1 = *Atemnus politus* (Simon, 1878) jobb olló, 2 = *Chthonius heterodactylus* Tömösváry, 1883 jobb olló.

Köszönetnyilvánítás: Lengyel Gábor Dánielnek, Dr. Merkl Ottónak a gyűjtésért. Dr. Kontschán Jenőnek a szakmai útmutatásért és Dr. Dózsa Farkas Klárának a labormunka segítségével.

Irodalom

- BEIER, M. (1963): Ordnung Pseudoscorpionidae (Afterscorpione). In: J. d' Aguilar, M Beier, H Franz & F. Raw (eds.): Bestimmungsbücher zur bodenfauna Europas. Lieferung 1. Akademie-Verlag, Berlin, pp. 313.
- KÁRPÁTHEGYI, P. (2005): Neobisidae család (Pseudoscorpiones) fajainak előfordulásai Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Folia Historico Naturalia Musei Matraensis 29: 65–66.
- KÁRPÁTHEGYI, P & J. KONTSCHÁN (2005): First record the *Neobisium fuscimanum* (C.L. Koch, 1843) in Hungary. Folia Entomologica Hungarica 66: 5–6.
- LOKSA, I. (1966): Die bodenzooökologischen Verhältnisse der Flaumeichen-Buschwälder Südostmitteleuropas. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 437.
- MAHNERT, V. (1983): Pseudoscorpiones of the Hortobágy National Park (Arachnida). – In: MAHUNKA, S. (ed.): The fauna of the Hortobágy National Park, II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 361–363 pp.
- MAHNERT, V. (1990): Pseudoscorpiones of the Bátorliget Nature Reserve (NE Hungary). – In: MAHUNKA, S. (ed.): The Bátorliget Nature Reserves – after forty years, 2. Hungarian Natural History Museum, Budapest, pp. 683–684
- MURÁNYI, D. & J. KONTSCHÁN (2002): Pseudoscorpions from The Fertő-Hanság National Park. In: MAHUNKA, S. (ed.): The fauna of the Fertő-Hanság National Park, I. Hungarian Natural History Museum, Budapest, pp. 191–193
- SZALAY, L. (1968): Pókszabásúak I. Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae) LXXXIX., 18. Akadémiai Kiadó Budapest pp. 122.
- TÖMÖSVÁRY, Ö. (1882): Pseudoscorpiones Faunae Hungaricae. Mathematikai és Természettudományi Közlemények 18: 135–256.

KÁRPÁTHEGYI PÉTER

H-2473 VÁL

Rákóczi u. 51.

karpathegy@gmail.com